

Journal of Recreation and Tourism Research

Journal homepage: www.jrtr.org
ISSN:2348-5321

KAMPİNG YAPAN BİREYLERİN ÇEVRE DOSTU REKREASYON DAVRANIŞLARINA EKOLOJİK TUTUM VE REKREASYONEL MOTİVASYON DEĞİŞKENLERİNİN ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Üzeyir KEMENT^a

Evren GÜÇER^b

^aBingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Öğr. Gör. (ukement@bingol.edu.tr)

^bGazi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yrd. Doç. Dr. (evrengucer@gazi.edu.tr)

ÖZET

Bu araştırma kamping faaliyetinde bulunan bireylerin çevre dostu rekreasyon davranışlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Kamping faaliyetine katılan 1006 bireyden toplanan veriler, güncel istatistik programında analiz edilmiş ve araştırmanın amacına uygun olarak yorumlanmıştır. Araştırmada regresyon analizi ile elde edilen sonuçlara göre ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyonun çevre dostu rekreasyon davranışına etki ettiği ve rekreasyonel motivasyonun ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışının arasında aracı etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: çevre dostu rekreasyon davranışı, ekolojik tutum, rekreasyonel motivasyon, kamping.

THE EFFECT OF ENVIRONMENTAL ATTITUDE AND RECREATIONAL MOTIVATION ON CAMPING INDIVIDUALS' ENVIRONMENTALLY FRIENDLY RECREATION BEHAVIORS

ABSTRACT

This research study was conducted in order to identify the factors that affect the environmentally friendly recreation behaviors of the individuals, who are at a camping activity. Questionnaires were used as a collecting data technique. The data collected from 1006 individuals, who participated in camping activities, were analyzed by current statistics program and were interpreted in accordance with the aim of this study. According to the results obtained by the regression analysis, it was concluded that the environmental attitude and recreational motivation affect environmentally friendly recreation behavior and the recreational motivation has mediating effect on between environmental attitude and environmentally friendly recreation behavior.

Keywords: environmentally friendly recreation behavior, environmental attitude, recreational motivation, camping.

GİRİŞ

Bireylerin turistik ve rekreasyonel davranışlarını belirlemeye yönelik literatürde çeşitli model ve çalışmalar bulunmaktadır. Tarrant ve Green, 1999 yılında yapmış oldukları çalışmada, açık alan rekreasyon davranışlarına yönelik ekolojik tutumu belirleyebilmek için tutum, rekreasyon katılımı ve etkileşim değişkenlerinin davranışa yönelik etkisini incelemişlerdir. Berns ve Simpson (2009) açık alan rekreasyon aktiviteleri, demografik özellikler ve ekolojik davranış arasındaki ilişkiyi test ederken, ayrıca tüketicilerin açık alan rekreasyon davranışları sergilerken duydukları ekolojik kaygıyı belirlemeye çalışmışlardır. Kolmuss ve Agyeman (2002) ise ekolojik davranışa ekolojik bilginin ekolojik tutum aracılığıyla etkisini incelemişlerdir. Diğer bir ifade ile çevreye yönelik davranış göstermekte bireylerin ekolojik bilgileri sonucu nasıl bir tutum sergilediklerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Kil, Holland ve Stein (2014) bireylerin çevreye duyarlı davranışlarını belirlemek için diğer araştırmacıların kullandığı değişkenler dışında rekreasyonel motivasyon değişkenini kullanmışlardır. Ayrıca, ekolojik tutum değişkenini de kullanarak, bireylerin ekolojik tutumları ile çevre dostu davranışları arasında rekreasyonel motivasyonlarının aracılık etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Song vd. (2012) ise festival ziyaretçilerinin karar verme sürecinde çevre dostu davranış sergilemeye yönelik algılarının etkisini belirlemişlerdir.

Farklı yazarlar tarafından farklı bölgelerde hazırlanmış olan araştırmalar genel olarak incelendiğinde farklı değişkenler yardımı ile tüketicilerin çevreye duyarlı davranışlarının ve niyetlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmada çevre dostu rekreasyon davranışını etkilediği düşünülen ekolojik tutum ile davranış arasında rekreasyonel motivasyon değişkeni, aracı değişken olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyon değişkenlerinin davranışa etkisi ve ekolojik tutumun rekreasyonel motivasyona etkisi ölçülmektedir. Davranış etkilediği düşünülen faktörler genel olarak çevre ile ilgili olacak şekilde yapılan çalışmalar doğrultusunda belirlenmiştir. Zira bireylerin çevre dostu rekreatif davranış sergilemesinde çevre dostu faktörlerinden (ekolojik tutum vb.) hangisinin özellikle etkisinin olduğunu belirlemek, bireylerin çevre dostu davranışlarının altında yatan etmen veya etmenleri belirlemede, daha bilinçli tüketicilerin oluşturulmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda bireylerin sosyal çevrelerinden hissettikleri baskının tutum ve davranışlarında ne tür farklılıklar oluşturduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Önerilen model, literatürde yer alan çalışmalar ışığında geliştirilmiştir.

Dolayısıyla bu yönde yapılmış olan araştırmaların yönlendirdiği doğrultuda bu çalışmada çevre dostu rekreasyon davranışı ölçülmektedir. Çalışma bu yönüyle hem gelecekte yapılacak olan araştırmalara yol göstermesi hem de rekreatif etkinliklerin detaylı bir şekilde ekolojik değişkenlerle incelenmesi noktasında önemli görülmektedir. Zira geçmişte yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde rekreatif etkinliklere yönelik davranışlarda ekolojik değişkenlerin yetersiz kullanıldığı görülmektedir. Çalışmada istenilen amaca ulaşmak için çevresel rekreatif etkinliklerden biri olan kamping faaliyetlerine katılan bireylerin çevre dostu davranışları üzerinde etkili olan değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır.

İnsanlar, çalışma koşullarının ağır şartlarda olması, şehirleşme sonucu kalabalık ortamlarda yaşamlarını devam ettirmeleri, zihinsel ve bedensel yönden dinlenme, rahatlama arayışları gibi nedenlerden ötürü rekreatif etkinliklere yönelmektedir. Rekreatif etkinlikler insanların kendilerini yenilemelerine imkân tanır ve çalışma hayatında bireylerin daha verimli olmalarını sağlar. Bu bağlamda bireylerin çalışma ortamlarında verimli olmaları bakımından büyük önem arz ettiği görülmektedir. Ancak rekreatif etkinliklerin gerçekleştirildiği ortamlarda oluşan kirlilik, doğal çevrenin olumsuz yönde etkilenmesi gibi sonuçlar da ortaya çıkartabilir. Bu tür zararların oluşmaması için öncelikle bilinçli tüketiciler ve çevre dostu uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda bireylerin rekreatif etkinlikleri gerçekleştirirken çevresel sorunları da dikkate alarak davranması beklenmektedir. Bu çalışma ile bireylerin bu konudaki davranışlarını etkileyen bazı etmenlerin neler olduğu öğrenilebilir ve bu doğrultuda daha temiz ve sürdürülebilir bir çevre için gerekli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca Türkiye’de bu uygulama sahası ile ilgili çalışmaların yetersizliği de bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması bakımından başka bir önemli noktası olarak görülebilir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Ajzen (1991) 1970’li yıllardan itibaren gerçekleştirilen tutum ve davranış arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalarda, tutumların davranış tahmin etmede başarılı bir rolünün olduğu ifade ederek, buradan hareketle, tüketicilerin tutumlarının, davranışlarını tahmin etmede kullanılabilirliğinin kabul gördüğünü açıklamaktadır. Bu doğrultuda birçok modern sosyal psikolog tutum oluşumunu açıklayabilmek için bilişsel ya da bilgi süreçli yaklaşımları ele almaktadır. Bu yaklaşımlara örnek olarak Ajzen ve Fishbein tarafından 1975 yılında düzenlenen model örnek olarak gösterilebilir. Modele göre tutum, bireylerin inançları doğrultusunda gelişmektedir (Ajzen, 1991).

Bireylerin negatif veya pozitif bir tutuma sahip olması davranışsal inançların ve subjektif değerlendirmelerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla davranışsal inançların, tutumun oluşmasına yönelik olumlu ya da olumsuz olması değerlendirme çıktılarına (subjektif değerlere) dayalıdır (Ajzen, 2012). Diğer bir ifade ile bireyin bir davranışı gerçekleştirme sonucunda ortaya çıkacak olan ihtimalleri (değerlendirme çıktıları) kafasında düşünerek (subjektif değer) o davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğine yönelik sahip olduğu inancı (davranışsal inanç) tutumun oluşmasına etki etmektedir (Kement, 2013: 15). Örneğin, “çevreye duyarlı rekreatif etkinliklerden biri olan kamping faaliyetini tercih eden bir birey, kamping yaptığı bölgede bulunan flora ve faunaları koruması, çevreye atıklarını atmaması gibi çevreyi korumaya yönelik davranışları doğanın korunmasına yardımcı olur” şeklindeki bir inanç ifadesinde davranış “kamping esnasında çevreye duyarlı davranışlar sergilemesi, çıktı ise “çevrenin korunmasıdır”. Çevreye duyarlı rekreatif davranış örneğinde, birey bir yandan bu davranışın çevrenin korunmasına yardımcı olacağı sonucunu doğuracağına inanırken, diğer yandan bu davranışın çevreyi korumaya yeterli olmadığını veya çevrenin hiçbir şekilde kullanıma açık olmaması gerektiği vb. durumlara inanabilir. Bu inançlardan hangisinin davranış üzerinde daha fazla etkisinin olacağı ise, bireyin söz konusu çıktılarına verdiği önem düzeyine bağlıdır.

Ajzen ve Fishbein tarafından yapılan birçok araştırma tutumun, davranışın öncülerinden biri olduğunu göstermektedir. Tüm bu bilgiler ışığında ekolojik tutum ise bireylerin doğal çevreye yönelik faaliyetler sonucunda oluşabilecek ihtimalleri olumlu veya olumsuz şekilde değerlendirilmesini gösteren psikolojik bir hareket olarak ifade edilmektedir (Milfont, 2007).

Ayrıca Himmelfarb (1993)’e göre tutum örtük bir yapıya sahiptir ve doğrudan gözlenebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bireylerin ekolojik yönden var olan ihtimallere yönelik düşünceleri önem arz etmektedir. Diğer bir ifade ile bu düşüncelere yönelik değerlendirmeleri tutumlarının tahmin edilmesine yardımcı olduğu söylenebilir.

Literatürde farklı yazarlar tarafından oluşturulmuş akademik araştırmalar incelendiğinde özellikle düşünülmüş eylem teorisi ve planlanmış davranış teorisi kapsamında tutumun davranışa yönelik etkisi birçok yazar tarafından incelenmiştir. Kil vd. (2014) ekolojik tutumun çevre dostu davranışa etkisi ölçülmüştür. Ayrıca Thapa (2010) hazırladığı çalışmada yine ekolojik tutumun davranışa olan etkisi üzerine araştırma yapmıştır. Bu doğrultuda ekolojik tutumun çevre dostu rekreasyon davranışı

üzerinde etkisinin olup olmadığının incelenmesi amacıyla H1 oluşturulmuştur. Buna göre:

H₁: Katılımcıların ekolojik tutumları, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.

Geçmişte yapılan çalışmalar incelendiğinde, rekreatif etkinliklere katılan bireylere yönelik yapılan çalışmalarda dikkatle incelenen noktalardan biri bireylerin bu tür etkinliklere neden katıldığı, neden katılmadığı, nelerin bireyleri katılıma teşvik ettiği gibi durumlardır. Bu hususlara yönelik çalışmaların, yetmişli yıllardan itibaren özellikle boş zaman motivasyonu kavramı ile ilgili kapsamlı bir literatürün oluşturulmasında büyük etkisi olmuştur (Kim, Heo, Chun ve Lee, 2011). Vromm (Akt. Öztürk ve Dündar, 2003: 58)’un hazırlanmış olduğu çalışmaya göre motivasyon, insanı harekete geçiren ve hareketlerin yönlerini belirleyen, onların düşünceleri, umutları, inançları kısaca arzu ihtiyaç ve korkularıdır. Carroll ve Alexandris (1997: 281)’e göre ise motivasyon içsel ve dışsal uyarıcılar tarafından oluşmakta ve birey uyarıcılar veya güdüler yolu ile belirli bir motivasyon düzeyine ulaşmaktadır. Bu durum ise bireyin boş zaman etkinliğine katılmasında önemli rol oynamaktadır.

Rekreasyonel motivasyon değişkeni, rekreasyon deneyim tercihi (RDT) ölçeğinden alınmıştır. RDT ölçeği Driver (1977; 1983) tarafından geliştirilmiştir. RDT rekreasyonistlerin açık alanda gerçekleştirilen rekreatif aktivitelerden ve deneyimlerden elde ettikleri faydaları araştıran bir ölçektir (Manfredo, Driver ve Tarrant, 1996: 188). Ölçekte bahsedilen fayda boyutları eğlenme (doğa araştırmaları vb.), öğrenme ve mental/fiziksel sağlıklı eylemleri ile ilişkili rekreasyonel ve turistik etkinlikleri kapsamaktadır. Rekreatif veya turistik amaçlı aktivitelerde bulunan bireylerin yapmış olduğu etkinlikleri kapsayan bu faaliyetler motivasyon ölçeği için önemli görülmektedir (İso-Ahola, 1999).

RTD ölçeğine göre rekreatif etkinlikler bireylerin bir takım psikolojik veya fiziksel faydaları sağlamak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bireylerin herhangi bir rekreatif etkinliği gerçekleştirmesinde onları motive eden durumların olduğu söylenebilir (Driver ve Tocher, 1970). Örneğin bireylerin şehirleşme ortamlarının verdiği stres, aşırı gürültü veya yaptıkları işlerin etkisiyle oluşan aşırı bunalım ve stres gibi durumlar onların kendilerine zaman ayırma istek ve arzularını artırarak, balık tutmaya gitme, kırsal alanlarda gezintiye çıkma, arkadaşlarla veya aileyle birlikte piknik yapma, yakınlarla birlikte eğlenme, gezme vb. rekreatif etkinliklere yönelik motivasyonlarının oluşmasını sağlamaktadır (Wellman, 1979; Manfredo, 1984).

Tüm bu bilgiler ışında araştırmada istenilen amaca ulaşmak için rekreasyonel motivasyon ölçümü ile ilgili birkaç fayda boyutu göz önünde bulundurulmuştur. Bu boyutlar ise doğadan haz alma (doğaya yakın olma vb.), kendi başına olma, ruhsal sağlık, öğrenme ve yenilik (farklı ve yeni şeyler keşfetme vb.) şeklinde ayrılmaktadır. Ayrıca çalışmada istenilen amaca ulaşmak için bireylerin çevre dostu rekreatif davranışlarını belirlemek için H2 oluşturulmuştur. Buna göre:

H₂: Katılımcıların rekreasyonel motivasyonu, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.

Planlanmış davranış teorisi, değer inanç teorisi, düşünülmüş eylem teorisi gibi farklı yazarlar tarafından oluşturulmuş teoriler tutumun davranış ile olan ilişkisini açıklamaktadır. Ayrıca bu teorilere bakıldığında bireylerin çevre dostu tutumlar geliştirmelerinde geçmiş deneyimlerinden motive olmalarının da önemi olduğu düşünülmektedir (Kill vd., 2014; Chui, Lee ve Chen, 2014; Luo ve Deng; 2008). Ayrıca Kill vd., (2014) hazırlamış oldukları çalışmada bireylerin ekolojik tutumlarının rekreasyonel motivasyona olan etkisini incelemişler, ve tutumun motivasyonu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada istenilen amaca ulaşmak için geçmişte yapılan çalışmaların yönlendirdiği doğrultuda H3 oluşturulmuştur. Buna göre;

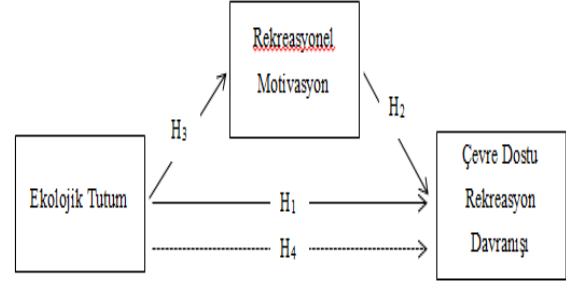
H₃: Katılımcıların ekolojik tutumları, rekreasyonel motivasyonlarını olumlu yönde etkiler.

Literatür incelendiğinde bireylerin ekolojik tutumlarının çevre dostu davranışlara etkisinin incelendiği gibi rekreasyonel motivasyonun da çevre dostu davranışlara etkisinin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca Kil vd. (2014: 19)'e göre, rekreasyonel motivasyon faktörü, ekolojik tutum ile çevreye karşı duyarlı davranış arasında aracı değişken olarak kullanılmaktadır. Sonuç olarak, bireylerin ekolojik tutumları ile çevreye karşı duyarlı davranış arasında rekreasyonel motivasyonun aracılık ettiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle, çalışmanın amacı doğrultusunda H4 oluşturulmuştur.

H₄: Rekreasyonel motivasyon, ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasında aracılık yapmaktadır.

Araştırmanın amaçlarına ve hipotezlerin test edilmesine yönelik bir model geliştirilmiştir. Araştırma modelini oluşturmak için Kil vd. (2014)'in yapmış olduğu çalışmadan yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılmak üzere oluşturulmuş model şekilde gösterilmektedir.

Araştırmanın amaçlarına ve hipotezlerin test edilmesine yönelik bir model geliştirilmiştir. Araştırma modelini oluşturmak için Kill vd. (2014)'in yapmış olduğu çalışmadan yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılmak üzere oluşturulmuş model şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1. Çalışma Modeli

Şekilde gösterilen çalışma modeline göre; ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyonun çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi, ekolojik tutumun rekreasyonel motivasyona etkisi ve rekreasyonel motivasyonun ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasındaki aracılık etkisi incelenmektedir. Çalışma modeli kapsamında araştırmada istenilen amaca ulaşabilmek için hipotezler oluşturulmuştur. Bu hipotezler şu şekildedir:

H₁: Katılımcıların ekolojik tutumları, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.

H₂: Katılımcıların rekreasyonel motivasyonu, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.

H₃: Katılımcıların ekolojik tutumları, rekreasyonel motivasyonlarını olumlu yönde etkiler.

H₄: Rekreasyonel motivasyon, ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasında aracılık yapmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Evren ve Örneklem

Çalışma kapsamında araştırma evreninin çok geniş olması, bütün evrene ulaşılmasını imkânsız kılmaktadır, bu nedenle gerek maliyet gerekse zaman açısından evreni temsil edebilecek bir örneklem alınması yolu tercih edilmiştir (Ural ve Kılıç 2005: 40). Bu çalışma kapsamında örneklem grubuna ulaşmak için hazırlanmış olan ölçek, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yer alan camping tesislerinde yapılmaktadır. Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu'ndan (UKKF) elde edilen bilgiye göre Türkiye'de toplam 103 camping bulunmaktadır (UKKF, 2015). Bu kampinglerin 15'i Karadeniz bölgesinde, 14'ü Marmara

bölgesinde, 12'si Kuzey Ege'de, 24'ü Güney Ege'de, 17'si Akdeniz bölgesinde, 15'i İç Anadolu bölgesinde, 2'si Güney Doğu Anadolu bölgesinde ve 4'ü Doğu Anadolu bölgesinde bulunmaktadır. Bu doğrultuda kolayda örnekleme yöntemiyle, her bölgede orantısal olarak eşit olacak şekilde anket yapılmaktadır. Ancak araştırmanın yapıldığı dönemde mevsimsel olarak kamping faaliyetlerinin az olması, ülke içerisinde yer alan bütün işletmelere ulaşım zorluğu, bazı işletmelerin araştırma kapsamında yapılan anketlere yönelik negatif tutumu gibi sebeplerden ötürü yine her bölgeden yaklaşık olarak eşit olabilecek şekilde anket toplanmıştır. Bu doğrultuda toplam 1028 ankete ulaşılmış, elde edilen anketlerden 22 tanesinde boşluklar, yazım hataları vb. sorunlar olduğu için söz konusu anketler iptal edilmiştir. Sonuç olarak toplamda 1006 anket sayısına ulaşılmıştır.

Verilerin toplanmasında daha önce konu ile ilgili olarak yapılan araştırmaların ışığında ve uzman görüşleri alınarak oluşturulan anket formları kullanılmıştır. Soru formlarını uygulamadan önce pilot çalışma yapıp, işlemeyen ya da anlaşılmayan sorular üzerinde gerekli düzeltme ve değişiklikler yapılmıştır. Araştırmada örneklemeden elde edilen verilerin toplanmasında, anket tekniğinden faydalanılmıştır. İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanan anket iki bölüm ve toplam 42 sorudan oluşmaktadır.

Anketin birinci bölümü katılımcıların demografik özelliklerden oluşurken ikinci bölümünde çalışma modelinde yer alan değişkenlere ilişkin sorulara yer verilmiştir. Kamping faaliyetinde bulunan bireylerin ekolojik tutumu ölçmek için ve çevre dostu rekreasyon davranışını ölçmek için oluşturulmuş sorular 5'li likert ölçeğine göre düzenlenmiştir. Ayrıca katılımcıların rekreasyonel motivasyonlarını belirlemek amacıyla oluşturulmuş sorunun altında yer alan özellikler (1) hiç önemli değil, (7) çok önemli şeklinde ölçeklendirilmiştir.

Literatürde, çevre dostu davranış kapsamında çeşitli araştırmacılar tarafından, farklı destinasyonlarda, zamanlarda ve evrenlerde uygulanmış farklı anket formları, bulunmaktadır. Çevre dostu davranışla ilgili farklı yazarlar tarafından geçmişte yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Araştırmada istenilen amaca ulaşmak için Song vd., (2012) tarafından, Güney Kore'de gerçekleştirilen Boryeong çamur festivaline katılan bireylerin çevre dostu davranışlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmadan davranış soruları alınmıştır. Song vd. (2012) çalışmalarında çevresel rekreatif etkinliklerden biri olan, doğaya yönelik gerçekleştirilen festivalleri uygulama alanı olarak belirlemişlerdir. Yazarlar tarafından hazırlanan çalışma bu yönüyle şu anda yapılan araştırmada uygulama alanı olarak kullanılan kamping faaliyetleri ile benzerlik göstermektedir.

Dolayısıyla kamping faaliyetinde bulunan bireylerin çevre dostu rekreasyon davranışlarını ve ekolojik kaygıyı ölçmek için oluşturulmuş sorular Song vd. (2012)'nin çalışmalarından alınmıştır. Araştırmada kamping faaliyetinde bulunan bireylerin ekolojik tutumlarını ve rekreasyonel motivasyonu ölçmek için oluşturulmuş sorular, Kil vd. (2014)'nin hazırlamış olduğu araştırmadan alınmıştır.

Ölçeklerdeki sorular, ilgili literatür taraması ve uzmanların görüşleri doğrultusunda belirlenmiş (kapsam geçerliliği) daha sonra da; öncelikle kamping alanlarının genelinde dağıtılmadan önce, 30 kişilik, kamping yapan bir grup üzerinde ön uygulama yapılmış ve (görünüş geçerliliği kapsamında) yanlış anlaşılan ya da anlaşılmayan ifadeler düzeltilmiştir.

Çalışmada ekolojik tutumu ölçmekte olan 23. soru olumsuz ifade içerdiği için analiz aşamasında ters çevrilmiş ve bu bölümle ilgili yapılan analizler dönüşüm sonrası ortaya çıkan yeni değerler ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yapılan Cronbach Alpha analizlerinde, ekolojik tutumu ölçmek için kullanılan 22. soru dahil olduğu boyutla ilgisiz olduğu ortaya çıktığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Veri Analizi

Çalışma kapsamında araştırmada kullanılan ölçeğe yönelik faktör analizi yapılmıştır. Söz konusu analiz değişkenlerin faktör yüklerini belirleyerek gruplandırılmasına imkân tanımaktadır. Faktör analizinde boyutları oluşturacak olan ifadelerin yüklerinin en az 0,30 olması önerilmektedir (Büyükoztürk, 2003). Araştırmada ayrıca çalışma modeli kapsamında oluşturulmuş hipotezlerin test edilmesine yönelik yapılacak olan regresyon analizinin ön koşulu olan, değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyinin ve yönünün belirlenmesi amacıyla "Basit Korelasyon Analizi" kullanılmış ve bütün değişkenler arasındaki "Pearson Korelasyon Katsayısı" hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısının 1 olması, değişkenler arasında doğru yönlü (pozitif) tam bir ilişkinin olduğunu; -1 olması değişkenler arasında ters yönlü (negatif) tam bir ilişkinin olduğunu; 0 olması ise değişkenler arasında hiçbir ilişkinin olmadığını göstermektedir (Çil, 2002, Ural ve Kılıç, 2005). Korelasyon katsayısının 0-0,20 arasında olması durumunda çok zayıf; 0,20-0,40 arasında olması durumunda zayıf; 0,40-0,60 arasında olması durumunda orta; 0,60-0,80 arasında olması durumunda kuvvetli/yüksek ve 0,80-1 arasında olması durumunda ise çok kuvvetli/çok yüksek düzeyde ilişki olduğu kabul edilmektedir (Akgül ve Çevik, 2003). Ayrıca çalışmada aracı değişken hipotezinin hesaplanmasını için hiyerarşik regresyon analizi uygulanmış ve sağlamasını yapmak için sobel testi yapılmıştır (Baron ve

Kenny, 1986). Araştırmada elde edilen verilerinin analizleri SPSS 15.0 istatistik programı ile yapılmıştır.

Ölçeklerin Güvenilirliği

Uygulama soru kâğıdının güvenilirliğini saptamak amacıyla Alpha Modeli ile güvenilirlik kat sayısı olan Cronbach Alpha kullanılmıştır. Cronbach Alpha elde edilen her faktör için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Buna göre; ekolojik tutum faktörünü ölçmekte olan 8 sorunun güvenilirliği 0,91, rekreasyonel motivasyonu ölçmekte olan 9 sorunun güvenilirliği 0,86 ve çevre dostu rekreasyon davranışı faktörünü ölçmekte olan 4 sorunun güvenilirliği 0,92 olarak hesaplanmıştır. Genel olarak anketin güvenilirliğinin ise 0,90 olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edile değerler, güvenilirlik katsayısının kabul edilebilir alt sınırı olan 0,70'ten büyük olduğu için anketin güvenilir olduğunu söylemek mümkündür (Nunnally ve Bernstein, 1994). Bu çerçevede, hesaplanan tüm α katsayıları 0,70'ten büyüktür. Dolayısıyla, anket güvenilir olarak ele alınmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerine, demografik özelliklerin tutuma yönelik etkilerine ve tutumun tekrar ziyaret niyeti üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	522	51,9
	Erkek	484	48,1
Yaş	<18	37	3,7
	18-24	95	9,4
	25-34	173	17,2
	35-44	168	16,7
	45-54	195	19,4
	55-64	163	16,2
Eğitim durumu	65≤	175	17,4
	İlkokul	18	1,8
	Lise	127	12,6
	Ön Lisans	225	22,4
	Lisans	531	52,8
Medeni Durum	Lisansüstü	105	10,4
	Evli-Çocuklu	478	47,5
	Evli-Çocuksuz	119	11,8
Aile Gelir Durumu	Bekâr	409	40,7
	Çok Düşük	22	2,2
	Düşük	75	7,5
	Orta	265	26,3
	Yüksek	430	42,7
Yaşadığı Yer	Çok Yüksek	214	21,3
	Marmara Bölgesi	159	15,8
	Ege Bölgesi	152	15,1
	Akdeniz Bölgesi	119	11,8
	İç Anadolu Bölgesi	119	11,8
	Karadeniz Bölgesi	83	8,3
	D. Anadolu Bölgesi	68	6,8
	G. D. Anadolu Böl.	113	11,3
Yabancı	193	19,2	

Tabloya göre ayrıca katılımcıların medeni durumları incelendiğinde %47,5'inin evli-çocuklu, %40,7'sinin bekâr olduğu ve %11,8'inin ise evli olmasında rağmen çocuğunun olmadığı görülmektedir. Katılımcıların ikamet ettikleri yer incelendiğinde %19,2'sinin Türkiye'ye yurt dışından geldikleri, %15,8'inin Marmara bölgesinden, %15,1'inin ise ege bölgesinden geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların gelir düzeyi incelendiğinde; %42,7'sinin "yüksek" gelir, %26,3'ünün "orta" gelir grubunda oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla kamp faaliyeti gerçekleştiren bireylerin maddi imkânların iyi olduğu söylenebilir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin faktör analizi ile gruplandırılmasının yapılması gerekliliğini belirlemek amacıyla KMO ve Barlett testleri yapılmaktadır. Buna ilişkin veriler tabloda detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 2. KMO Örneklem Yeterliliği Testi

Kaiser – Meyer – Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçümü		0,946
Barlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-kare	9852,046
	Sd	66
	Anlamlılık	,000

Barlett Küresellik Testi anlamlı ($p < .001$) ve KMO testi sonucu 0,91 çıkmıştır. Dolayısıyla faktör analizi uygulamak son derece önemli görülmektedir. Bu kapsamda ölçeğe ilişkin sorularla ilgili faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz daha detaylı olarak tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3. Araştırma Sorularına İlişkin Doğrulamalı Faktör Analizi

İfadeler	FI (ET)	FII (ÇDRD)
Biz dünyanın sınırlı sayıda insanı taşıyabileceği yönünde yaklaşım sergilemekteyiz	,777	
İnsanlar doğanın işleyişine karıştığı zaman bu durum genellikle kötü sonuçlar doğurmaktadır	,840	
Çevresel koşullar var olan şekliyle devam ederse, kısa bir süre sonra büyük çaplı ekolojik felaketler yaşayacağız	,817	
Bitki ve hayvanlar insanların sahip olduğu kadar hakka sahiptir	,818	
Hayvanlar ihtiyaçları olduğu kadar doğal çevrede değişiklik yapma hakkına sahiptir	,850	
İnsanların doğa üzerinde hakka sahip olması, bitki ve hayvanlardan sonra doğanın geri kalanı üzerinde hâkim olması anlamına gelmektedir	,866	
Eğer biz var olan doğal kaynakları nasıl geliştirebileceğimizi öğrenirsek dünya pek çok doğal kaynaklara sahiptir	,815	
Ekolojik kriz şeklinde adlandırılan durumu insanlar oldukça abartmaktadır	,431	
Mümkün olduğunca kamp yaptığım süreç içerisinde çevreye karşı duyarlı davranıyorum		,830
Bireylerin hangi tür davranışlarının doğal çevreye etki ettiği hakkında fikir sahibiyim		,872
Kamp yaptığım süreç içerisinde davranışlarımın doğal çevreye etkisini minimize etmeye çalışıyorum		,848
Doğaya dayalı rekreatif etkinlikleri veya ekoturizm faaliyetlerini tercih ederim		,862

Araştırmanın amacı kapsamında ölçeğe ilişkin ifadeler üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Bu kapsamda iki boyut ortaya çıkmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre öz değeri 1'den büyük iki boyut çıkarılmış ve bu boyutların "ekolojik tutum" ve "çevre dostu rekreasyon davranışı oldukları" doğrulanmıştır.

Araştırmada H1, H2, H3, hipotezleri tek taraflı etkinin belirlenmesi amacıyla regresyon analizi ile test edilmiştir. Ayrıca hipotezlerin testlerine yönelik öncelikle aralarında ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak regresyon analizi uygulanmıştır. Bu kapsamda öncelikle korelasyon testi uygulanmıştır. Korelasyon testinden elde edilen sonuçlar tabloda daha detaylı gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışma Modelinde Yer Alan Değişkenlere Yönelik Korelasyon Testi

		RM	ET	ÇDRD
RM	P. C.	1	,301(**)	,283(**)
	Sig. (2-tailed)		,000	,000
	N	1006	1006	1006
ET	P. C.	,301(**)	1	,601(**)
	Sig. (2-tailed)	,000		,000
	N	1006	1006	1006
ÇDRD	P. C.	,283(**)	,601(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	
	N	1006	1006	1006

RM: Rekreatif Motivasyon, ET: Ekolojik Tutum, ÇDRD: Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Tabloda araştırmada kullanılan değişkenler arası ilişkilerin belirlenmesine yönelik oluşturulmuş korelasyon testi gösterilmektedir. Buna göre katılımcıların rekreatif motivasyonu ve ekolojik tutumları ile çevre dostu rekreasyon davranışları arasında anlamlı bir ilişki ($p < 0,01$) vardır. Değişkenler arasında doğru yönlü (pozitif) bir ilişki vardır. Diğer bir ifade ile katılımcıların motivasyonu ve doğal çevrede oluşan negatif durumlara yönelik tutumları arttıkça kamping alanlarında çevre dostu rekreasyon davranışları da artmaktadır.

Araştırma hipotezlerinin ölçülmesine yönelik korelasyon testinde elde edilen sonuçlar çalışmanın amacı doğrultusunda regresyon testinin yapılmasının uygunluğunu doğrulamıştır. Bu bağlamda ölçülmesi hedeflenen hipotezler regresyon testi kapsamında açıklanmaktadır. İlgili hipotezlerin sonuçları tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5. Ekolojik Tutumun Rekreatif Motivasyona Etkisine Yönelik Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	3,068	0,180		17,001	0,000
ET	0,368	0,037	0,301	10,016	0,000
R= ,301 R ² = ,091 Δ R ² = ,090 Durbin-Watson= 1,687					
F _(1,1004) = 100,312 p<0,000					

RM: Rekreatif Motivasyon, ET: Ekolojik Tutum, ÇDRD:

Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

Bağımlı Değişken: Rekreatif Motivasyon

Tabloda ekolojik tutumun rekreatif motivasyon üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde ekolojik tutum ile rekreatif motivasyon arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,01$) bulunmuştur. Rekreatif motivasyon ile ekolojik tutum arasında pozitif yönlü ($r:0,301$) bir ilişki vardır. Ayrıca belirlilik katsayısı ($r^2:0,091$) hesaplanmış olup, bireylerin rekreatif motivasyonlarındaki

değişimin %9,1'inin ekolojik tutum değişkenine bağlı olduğu söylenebilir.

Kamping faaliyetinde bulunan bireylerin rekreasyonel motivasyonuna ekolojik tutumlarının (0,301) düzeyinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile ekolojik tutum faktöründeki bir birimlik artış katılımcıların rekreasyonel motivasyonlarını 0,301 birim artırmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuş; “H3: Katılımcıların ekolojik tutumları, rekreasyonel motivasyonlarını olumlu yönde etkiler” hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 6. Çevre Dostu Rekreasyon Davranışına Yönelik Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	T	P
Sabit	0,528	0,187		2,818	0,005
ET	0,762	0,035	0,567	21,628	0,000
RM	0,123	0,029	0,112	4,259	0,000

R= ,610 R²= ,373 Δ R²= ,371 Durbin-Watson= 1,505
F_(2,1003)= 297,761 p<0,000

RM: Rekreasyonel Motivasyon, ET: Ekolojik Tutum, ÇDRD:

Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

Bağımlı Değişken: Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

Tabloda ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyon değişkenlerinin çevre dostu rekreasyon davranışı üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, ekolojik tutum (p<0,01) ve rekreasyonel motivasyon(p<0,05) ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çevre dostu rekreasyon davranışı ile modelde yer alan değişkenler arasında pozitif yönlü (r:0,610) bir ilişki vardır. Ayrıca belirlilik katsayısı (r²:0,371) hesaplanmış olup, bireylerin çevre dostu rekreasyon davranışlarındaki değişimin %37,1'inin modeldeki değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir.

Kamping faaliyetinde bulunan bireylerin çevre dostu rekreasyon davranışlarını en çok etkileyen değişkenin ekolojik tutum (0,567) olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile bireylerin ekolojik tutumlarındaki bir birimlik artış katılımcıların çevre dostu rekreasyon davranışlarını 0,567 birim artırmaktadır. Rekreasyonel motivasyonun çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi incelendiğinde (0,112) şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuş; “H1: Katılımcıların ekolojik tutumları, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.”, “H2: Katılımcıların rekreasyonel motivasyonu, çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkiler.” hipotezleri kabul edilmiştir.

Araştırmada ölçülmesi hedeflenen H4 hipotezine göre, ekolojik tutumun çevre dostu rekreasyon davranışını etkilemesi rekreasyonel motivasyon aracılığıyla olmaktadır. Hipotez oluşturma aşamasında da belirtildiği gibi “rekreasyonel motivasyon” değişkeninin “aracılık” durumunun ortaya çıkabilmesi için bazı kriterlerin yerine

getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede gerekli olan kriterler aşağıda verilmiştir (Baron ve Kenny, 1986: 1176):

1.Denklemde, ekolojik tutum (bağımsız değişken), rekreasyonel motivasyonu (aracı değişken) anlamlı şekilde etkilemelidir.

2.Denklemde, ekolojik tutum (bağımsız değişken), çevre dostu rekreasyon davranışını anlamlı şekilde etkilemelidir.

3a. Denklemde, rekreasyonel motivasyon (aracı değişken), çevre dostu rekreasyon davranışını (bağımlı değişken) etkilemelidir.

Bu denklemdeki sonuçlar beklendiği gibi anlamlı çıkar ise aracılık, 3a denklemdeki bağımsız değişkenin katsayısının, 2. denklemdeki bağımsız değişkenin katsayısından düşük olmasına bağlıdır (Baron ve Kenny, 1986).

Rekreasyonel motivasyon değişkeninin aracılığı test etmek amacıyla, denklemler dahilinde yapılmış regresyon analiz istatistiksel olarak anlamlıdır. Bir sonraki aşamaya geçmeden önce yapılan regresyon analizi sonuçları tablo X, Y ve Z’de verilmiştir.

Tablo 7. Aracı Değişken Ölçümüne Yönelik Regresyon Analizi

DENKLEM 1					
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	3,068	0,180		17,001	0,000
ET	0,368	0,037	0,301	10,016	0,000

R= ,301 R²= ,091 Δ R²= ,090 Durbin-Watson= 1,687
F_(1,1004)= 100,312 p<0,000

Bağımlı Değişken: Rekreasyonel Motivasyon

DENKLEM 2					
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	0,906	0,167		5,437	0,000
ET	0,807	0,034	0,601	23,826	0,000

R= ,601 R²= ,361 Δ R²= ,361 Durbin-Watson= 1,509

F_(1,1004)= 567,695 p<0,000

DENKLEM 3a					
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	3,352	0,163		20,588	0,000
RM	0,311	0,033	0,283	9,339	0,000

R= ,283 R²= ,080 Δ R²= ,079 Durbin-Watson= 1,617

F_(1,1004)= 87,210 p<0,000

Bağımlı Değişken: Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

Yapılan analizler sonucunda 3a denkleminin bağımsız değişkeninin katsayısının (Bmotivasyon:0,283) 2. Denklemin katsayısından (Btutum:0,601) düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca, bağımsız değişken ve aracı değişkenin aynı anda bağımsız değişkeni etkilemesi durumunda (3b)

Tablo 8. 3b Denklemine Yönelik Regresyon Analizi

DENKLEM 3b					
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	0,528	0,187		2,818	0,005
ET	0,123	0,029	0,112	4,259	0,000
RM	0,762	0,035	0,567	21,628	0,000
R= ,610		R ² = ,373	ΔR^2 = ,371	Durbin-Watson= 1,505	
F _(2,1003) = 297,761		p<0,000			

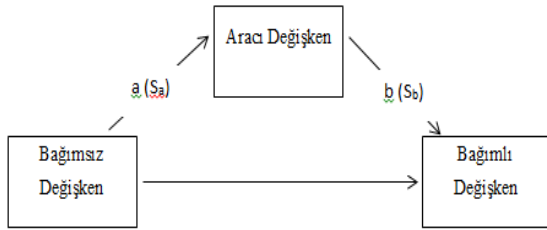
Bağımlı Değişken: Çevre Dostu Rekreasyon Davranışı

a)Bağımsız değişkenin (0.567; p<0.001) ve aracı değişkenin çevre dostu rekreasyon davranışına etkisinin anlamlı çıkması (B=0.112; p<0.001)

b)Bu denklemdeki bağımsız değişkeninin (3b Denklemdeki Xtutum=0.567), 2. denklemdeki bağımsız değişkenin bağımlı değişkene etkisinden (Xtutum=0.601) düşük çıkması (0.567<0<0.601) gerekmektedir (Muller vd., 2005).

Dolayısıyla, rekreasyonel motivasyon, ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasında aracılık yapmaktadır.

Bu çalışmada, yukarıda sonuçları verilen aracılık analizin “sağlama”sı niteliğinde olan, daha karmaşık modellerde de kullanılabilen Sobel Testi (Baron ve Kenny, 1986) de yapılmıştır. Baron ve Kenny (1986)’nın aracılık testinin yanı sıra Sobel Testi (Soper, 2010; Baron ve Kenny, 1986) de bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni dolaylı olarak bir aracı değişken vasıtası ile etkileme durumunu test etmektedir. Şekilde verilen bağımsız değişkenden aracıya giden yol “a” ve standart hata, “sa”; aracıdan bağımlı değişkene giden yol “b” ve standart hata, “sb” olarak gösterilmektedir.

Şekil 2. Sobel Testi (Baron ve Kenny: 1176)

Sobel Testi’ni yapmak için kullanılan formül (Baron ve Kenny, 1986) aşağıda verilmiştir (Formül 1).

$$\text{Aracının Anlamlılık Düzeyi} = \sqrt{b^2 s_a^2 + a^2 s_b^2 + s_a^2 s_b^2}$$

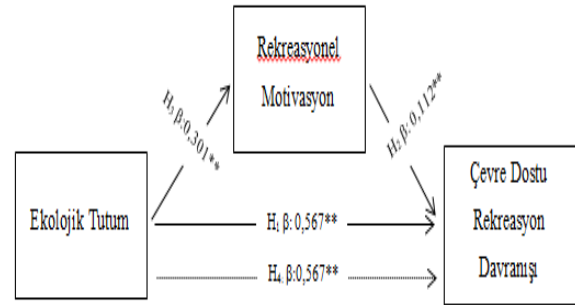
$$\text{Anlamlılık Düzeyi} = \sqrt{(0,567 * 0,037)^2 + (0,301 * 0,035)^2 + (0,037 * 0,035)}$$

Sobel testini yapmak için regresyon analizlerinden elde edilen değerler yukarıda verilen denklemde yerine yerleştirildiğinde anlamlılık 0.014 (0,0144843743) olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla, rekreasyonel motivasyon değişkeni Sobel testinin sonuçlarına göre de anlamlı olup

aracılık özelliği taşımaktadır (p<0.05). Buna göre, “H4:Rekreasyonel motivasyon, ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasında aracılık yapmaktadır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Buraya kadar olan H1, H2, H3, H4, hipotezlerinin test edilmesinde bağımsız değişkenin bağımlı değişkene olan etkisini diğer bağımsız değişken(ler) in etkisini göz ardı eden geleneksel yaklaşım (Lewis- Beck, 1995: 65) takip edilmiştir (örn. $Y=a+b_1x_1+b_2x_2+b_3x_3+e$). Diğer bir ifade ile geleneksel yaklaşımdaki regresyon analizi sonucu, bağımsız değişkendeki (x1) bir birimlik değişikliğin, bağımlı değişkende (Y), x2 , x3 veya xk’nin değerinden bağımsız olarak b1’lik değişime neden olduğunu tespit etmektedir (Lewis-Beck, 1995: 65). Ayrıca H4 hipotezinin test edilmesinde bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında aracı değişkenin etkisini belirlemek amacıyla regresyon testi ve sağlaması için sobel testi uygulanmıştır.

Araştırmanın amacı kapsamında analizleri gerçekleştirilmiş olan hipotezlerin sonuçları daha detaylı olarak şekil yardımı ile gösterilmektedir.

Şekil 3. Çalışma Modeli

Şekil incelendiğinde oluşturulan ekolojik tutumun rekreasyonel motivasyonu etkilediği; ekolojik tutumun ve rekreasyonel motivasyonun davranışı etkilediği görülmektedir. Ayrıca rekreasyonel motivasyonun ekolojik tutum ile davranış arasında aracılık etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

SONUÇ

Çalışma bireylerin doğaya yönelik rekreatif etkinliklere katılımları esnasında çevreye yönelik davranışlarının incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Daha geniş bir ifade ile bireylerin davranışlarına özellikle çevresel yönden etki etmesi hususunda önemli görülen; ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyon değişkenlerinin çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi ve ekolojik tutum ile çevre dostu rekreasyon davranışı arasında rekreasyonel motivasyonun aracılık etkisi incelenmektedir. Çevreye yönelik gerçekleştirilen rekreatif etkinliklerden kamping faaliyetinde bulunan bireylerin çevre dostu davranışlarını belirlemek amacıyla ekolojik tutum, rekreasyonel motivasyon ve çevre dostu rekreasyon davranışı

değişkenlerinin soruları kullanılmış, yapılan faktör analizi sonuçlarına göre özdeğeri 1'den büyük olan bu değişkenler doğrulanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda hipotezler oluşturulmuş, hipotezlerin regresyon analizi kapsamında çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi olup olmadığı analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyonun çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi incelenmiş ve bu değişkenlerin çevre dostu rekreasyon davranışına etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kamp yapan bireylerin ekolojik tutumlarının çevre dostu davranışlarına etki ettiği görülmektedir. Ayrıca rekreasyonel motivasyonlarının çevre dostu davranışlarına etki ettiği, gelecek yıllarda da bu davranışı gerçekleştirmek için çevreyi koruyucu davranışlar sergilemelerinde önemli bir etken olduğu ifade edilebilir. Örneğin kamp yapan bireylerin, diğer kamp yapanların su ve enerji kullanımlarında tasarruflu olmalarının veya çevre dostu ürünler satın almalarının çevre dostu davranışlar sergilemelerinde etkisi olduğu görülmektedir. Geçmişte yapılan çalışmaların (Kil vd., 2014; Thapa, 2010; Han ve Yoon, 2015; Lee vd., 2014) bu araştırma ile aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Ayrıca rekreasyonel motivasyonun aracılık etkisinin olduğu çalışmada elde edilen sonuçlardan bir diğeridir. Kill vd. (2014)'nin yapmış olduğu çalışmada da aynı şekilde bir sonuç elde edilmiştir. Dolayısıyla ilgili çalışma bu hipotezi destekler niteliktedir.

Türkiye'de yer alan kamp alanları son yıllarda insanların buldukları yoğun şehirleşme yapıları ve iş ortamlarından uzaklaşmaları bakımından önem arz etmeye başlamıştır. Ancak küresel anlamda önemi kavranan çevrenin, insanlar tarafından bilinçli şekilde kullanımı gerekmektedir. Bu kapsamda son zamanlarda tüm dünyada ülkeler sahip oldukları doğal çevreleri korumaya yönelik uygulamalar başlatmışlardır. Akademik yönden de bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bu sayede bireylerin doğal alanlara ihtiyaç duyma nedenleri, kullanımı hususunda tutum ve davranışları vb. birçok tüketici davranışları irdelenmektedir. Hazırlanan çalışma bu yönüyle literatüre katkı sağlayabilecek bulgulara sahiptir. Zira çevre dostu davranan bireylerin bu davranışlarının altında yatan etmenlerin bilinmesi, daha doğru şekillerde doğal çevrenin kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla hazırlanmış olan çalışma rekreasyonel yönden kullanılan çevrenin daha bilinçli şekilde kullanımına olanak tanımaktadır. Ayrıca çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda bireylerin çevre dostu davranışlarını ekolojik tutum ve rekreasyonel motivasyon faktörlerinin etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu değişkenlerin etkisi göz önüne alınarak bireylerin davranışları

irdelenebilir. Gelecek çalışmalarda bireylerin çevre dostu davranışlarının incelenmesi için ekolojik bilgi, ekolojik naziklik, ekolojik dünya görüşü değişkenleri de kullanılabilir. Bu kapsamda yapılacak çalışma bireylerin çevre dostu davranışlarına etki eden faktörlerin daha detaylı bir şekilde incelenmesinde önemli olabilir. Ayrıca çevreye yönelik gerçekleştirilen rekreasyonel etkinlik olarak kamping dışında diğer etkinlikler kapsamında da bu çalışma yapılabilir ve bireylerin davranışlarına etki eden faktörlerin farklı çıkıp çıkmadığı detaylandırılabilir. Dolayısıyla çevreye yönelik rekreatif etkinliklere bireylerin farklı bakış açıları ile bakıp bakmadığı tespit edilebilir. Çalışmanın yapıldığı zamanın ilkbahar dönemine denk gelmesi çalışmanın kısıtlarından biri olarak ifade edilebilir. Zira yaz aylarında özellikle Akdeniz ve ege bölgelerinde bireylerin deniz kum güneş üçlüsü amacıyla deniz kenarında bulunan kamp alanlarına akın etmesi bireylerin bakış açılarının farklı olmasına neden olabilir. İlerleyen çalışmalarda kamp alanlarının buldukları coğrafik konumlar da dikkate alınarak yeni bir araştırma yapılabilir. Böylelikle bölgesel anlamda kamp alanlarını ziyaret eden bireylerin farklı davranış şekillerinin olup olmadığı veya kamp alanlarının coğrafik açıdan farklı olmasının ortaya çıkabileceği farklılıklar incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. (1991). The Theory Of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2012). Martin Fishbein's Legacy The Reasoned Action Approach. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 640(1), 11-27.
- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitude and Predicting Social Behavior*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). İstatistiksel Analiz Teknikleri, "SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları". Emek Ofset Ltd. Ştd., Ankara.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173.
- Berns, G. N. ve Simpson, S. (2009). Outdoor Recreation Participation and Environmental Concern: A Research Summary. *Journal of Experiential Education*, 32(1), 79-91.

- Büyüköztürk, S. (2003). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. Pegem Yayınları, Ankara.
- Carroll, B. ve Alexandris, K. (1997). Perception of Constraints and Strength of Motivation: Their Relationship to Recreational Sport Participation in Greece. *Journal of Leisure Research*, 29(3), 279-299.
- Chiu, Y. T. H., Lee, W. I. ve Chen, T. H. (2014). Environmentally Responsible Behavior in Ecotourism: Antecedents and implications. *Tourism Management*, 40, 321-329.
- Çil, B. (2002). İstatistik. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Driver, B. L. (1977). Item Pool for Scales Designed to Quantify The Psychological Outcomes Desired and Expected from Recreation Participation. Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station.
- Driver, B. L. (1983). Master List of Items for Recreation Experience Preference Scales and Domains. USDA For. Serv. Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station, Ft. Collins, Colo. Unpubl. doc.
- Driver, B. L. ve Tocher, S. R. (1970). Toward a Behavioral Interpretation of Recreational Engagements, with Implications for Planning. *Elements of Outdoor Recreation Planning*, 8, 9-31.
- Fishbein, M. ve Ajzen, I. (1975). Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory And Research. Reading, MA: Addison-Wesley
- Gärling, T., Fujii, S., Gärling, A. ve Jakobsson, C. (2003). Moderating Effects of Social Value Orientation on Determinants of Pro-environmental Behavior Intention. *Journal of Environmental Psychology*, 23(1), 1-9.
- Greeley, A. (1993). Religion and Attitudes Toward the Environment. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 19-28.
- Han, H. ve Yoon, H. J. (2015). Hotel Customers' Environmentally Responsible Behavioral Intention: Impact of Key Constructs on Decision in Green Consumerism. *International Journal of Hospitality Management*, 45, 22-33.
- Hang, H. ve Lei, S. L. (2012). A Structural Model of Residents' Intention to Participate in Ecotourism: The Case of A Wetland Community. *Tourism Management*, 33(4), 916-925.
- Himmelfarb, S. (1993). The Measurement of Attitudes. *The Psychology of Attitudes*, 23-87.
- Iso-Ahola, S. (1982). Towards a Social Psychology of Tourism Motivation: A Rejoinder. *Annals of Tourism Research*, 9, 256-261.
- Kement, Ü. (2013). Genişletilmiş Planlanmış Davranış Teorisi Modeli Kapsamında Otel Müşterilerinin Yeşil Yıldızlı Otelleri Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kilbourne, W. ve Pickett, G. (2008). How Materialism Affects Environmental Beliefs, Concern, and Environmentally Responsible Behavior. *Journal of Business Research*, 61(9), 885-893.
- Kil, N., Holland, S. M. ve Stein, T. V. (2014). Structural Relationships Between Environmental Attitudes, Recreation Motivations, and Environmentally Responsible Behaviors. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 7, 16-25.
- Kim, B., Heo, J., Chun, S. ve Lee, L. (2011). Validation of the Leisure Facilitator Scale. *Leisure/Loisir*, 35(4), 391-405.
- Kollmuss, A. ve Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why Do People Act Environmentally and What Are the Barriers to Pro-Environmental Behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.
- Lee, Y. K., Kim, S., Kim, M. S. ve Choi, J. G. (2014). Antecedents and Interrelationships of Three Types of Pro-Environmental Behavior. *Journal of Business Research*, 67(10), 2097-2105.
- Lewis-Beck, M. (1995). Data Analysis an Introduction. Sage University Paper Series on Quantitative Applications in the Social Sciences 07-103. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Luo, Y. ve Deng, J. (2008). The new environmental paradigm and nature-based tourism motivation. *Journal of Travel Research*, 46, 392-402.
- Manfredo, M. J., Driver, B. L. ve Tarrant, M. A. (1996). Measuring Leisure Motivation: A Meta-Analysis of the Recreation Experience Preference Scales. *Journal of Leisure Research*, 28(3), 188.
- Milfont, T. L. ve Duckitt, J. (2010). The Environmental Attitudes Inventory: A valid and Reliable Measure to Assess the Structure of Environmental Attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 80-94.

- Milfont, T. L. (2009). The Effects of Social Desirability on Self-Reported Environmental Attitudes and Ecological Behaviour. *The Environmentalist*, 29(3), 263-269.
- Moan, I. S. ve Rise J. (2011). Predicting Intentions Not to 'Drink and Drive' Using an Extended Version of The Theory of Planned Behavior. *Accident Analysis and Prevention*, 43, 1378-1384.
- Mullan, B. ve Wong C. (2010). Using the Theory of Planned Behavior to Design a Food Hygiene Intervention. *Food Control*, 21, 1524-1529.
- Nordlund, A. M. ve Garvill, J. (2002). Value Structures Behind Pro-environmental Behavior. *Environment and Behavior*, 34(6), 740-756.
- Öztürk, Z. ve Dündar, H. (2003). Örgütsel Motivasyon ve Kamu Çalışanlarını Motive Eden Faktörler. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 57-67.
- Song, H. J., Lee, C. K., Kang, S. K. ve Boo, S. J. (2012). The Effect of Environmentally Friendly Perceptions on Festival Visitors' Decision-Making Process Using an Extended Model of Goal-Directed Behavior. *Tourism Management*, 33(6), 1417-1428.
- Soper, D. S. (2010). The Free Statistics Calculators Website. Online Software, <http://www.danielsoper.com/statcalc/>.
- Tarrant, M. A. ve Green, G. T. (1999). Outdoor Recreation and the Predictive Validity of Environmental Attitudes. *Leisure Sciences*, 21(1), 17-30.
- Thapa, B. (2010). The Mediation Effect of Outdoor Recreation Participation on Environmental Attitude-Behavior Correspondence. *The Journal of Environmental Education*, 41(3), 133-150.
- Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu (UKKF), (2015); <http://www.ukkf.org/bolgeler-gore-kamplar/> Erişim Tarihi; 01.04.2015.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi (SPSS 10.00-12.0 For Windows). Detay Yayıncılık, Ankara.
- Vromm, V. (1964). *Work and Motivation*, New York: Willey Publishers.
- Wellman, J. D. (1979). Recreational Response to Privacy Stress: A Validation Study. *Journal of Leisure Research*, 11(1), 61-73.
- Zhang, Y., Zhang, H. L., Zhang, J. ve Cheng, S. (2014). Predicting Residents' Pro-Environmental Behaviors at Tourist Sites: The Role of Awareness of Disaster's Consequences, Values, and Place Attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 131-146.